

Svenska ungdomars uppfattning av sexualkunskapen de får i skolan

- En kvalitativ studie med fokus på upplevelser

Sarah Forster

**Psykologi 61- 90 hp, Uppsatsarbete 15 hp
Institutionen för individ och samhälle/Högskolan Väst
Höstterminen 2018
Handledare: Josefa Vega Matuszczyk
Examinator: Linda Lundin**

**Svenska ungdomars uppfattning av sexualkunskapen de får i skolan –
En kvalitativ studie med fokus på upplevelser**

Sexualkunskapen i skolan är viktig för att guida ungdomar framåt i livet, där vissa skolor lyckas bättre med denna uppgift än andra. Forskning kring resultat av sexualundervisningen finns, men studier som undersöker ungdomarnas uppfattning är mer sällsynt. Denna fenomenologiska studie ämnar bidra till att synliggöra elevernas åsikter och önskemål. Studien baseras på elva semistrukturerade intervjuer där 18-åriga ungdomar fått möjlighet att utvärdera och kommentera sexualkunskapen i skolan. I resultaten av den tematiska analysen framträdde tre tydliga teman: lärarens insats och påverkan, undervisningens innehåll och upplägg samt tid som ägnas åt ämnet. Det övergripande resultat som återfinns i samtliga intervjuer är besvikelse/missnöje, vilket även präglar resultaten av analysen. Ett oväntat resultat var att flertalet informanter var nöjda med sexualundervisningen i mellanstadiet, men att den blev sämre i högstadiet. Studiens resultat ger förståelse för att eleverna upplevt sexualkunskapen som knapphändig, ytlig och gammaldags samt att de önskar en uppdaterad undervisning som möter deras behov. Vidare önskas lärare som är trygga inom ämnet och därmed påvisar en säkerhet i rollen som sexualkunskapslärare, samt mer lektionstid för sexualkunskap. Studien utgör därmed ett bidrag till utvecklingen av dagens sexualundervisning.

Nyckelord: sexualkunskap, ungdomar, uppfattning, Sverige, kvalitativ metod

Swedish adolescents' perception of the sexual education provided to them in school- a qualitative study focusing on experiences

Sexual education in school is important to provide a guideline forward in adolescents' lives, where some schools seem to accomplish this mission in a better way than others. Research in these results in education is available, but studies that examine adolescents' perception are rare. This phenomenological study aims to make visible the opinions and wishes of the students. The study is based upon semi-structured interviews in which eleven 18-year-olds had the opportunity to evaluate and comment on their sexual education in school. In the results of the thematic analyses three themes emerged; the teachers' contribution and impact, content and arrangement of the tuition, and time dedicated to the subject. The overall result that was found in all interviews was discontentment and disappointment, which also incuse the results of the analyses. An unexpected finding was that a majority of the informants were more satisfied with the sexual education at lower grades, but that it got worse at higher grades. The results of this study provides an understanding that the students perceive the sexual education as scanty, shallow and old fashioned and that they wish for a more updated tuition that meet their needs in a better way. Furthermore, there is a desire for teachers that are confident in the topic which leads to a confidence in their role as sexual educators, as well as more time in class for sexual education. The study thereby constitutes a contribution to the development of the contemporary sexual education.

Keywords: sexual education, adolescents, perception, Sweden, qualitative method

Sverige var bland de första länderna i världen med att introducera sexualundervisning i skolan 1942, och landet har haft obligatorisk sexualundervisning sedan 1955. Innehållet och upplägget av undervisningen har skiftats och formats under årens gång, dock har det alltid funnits en förväntan på att ämnet fyller en viktig funktion i utbildningssyfte. Sexualundervisningen förväntas ge verkan på samhällsproblem, så som att kunna minska spridningen av sexuellt överförbara sjukdomar, reducera antalet oönskade graviditeter och därmed aborter. Dessutom finns numera en önskan om bidragande till minskad användning av könsord i språkbruket, minskad sexuell exploatering samt förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. De handledningar som presenterades då sexualundervisningen först introducerades var tydligt moralpekande och förespråkade sexuell avhållsamhet som det enda rätta. Denna vinkling mötte en avsevärd del kritik, och i nästkommande handledning var moralen nedtonad samt det fanns en vilja att påvisa hur sexualiteten har sitt eget värde. Vidare har sexualundervisningen utvecklats än mer och 1977 introducerades jämställdhet mellan män och kvinnor. Kursplaner och handledningar kring ämnet har skiftat från att i början vara ytterst detaljerade, till en öppnare form där rektorn har ansvaret för att sexualundervisningen sker (Skolverket, 2013).

Nuvarande format innebär att rektor har ansvar för att undervisningen sker, samt att sexualundervisningen är ämnesövergripande. Därav återfins begrepp som sexualitet, kön, relationer och jämställdhet inom flertalet olika läroämnen kursplaner, så som biologi, samhällskunskap, religionskunskap, bild med flera. Den övergripande metoden att sexualutbilda ämnar bidra till och utöka elevernas reflektion utifrån olika perspektiv (Skolverket, 2013, 2014). En annan effekt av att sexualundervisningen är ämnesövergripande är att flertalet olika lärare undervisar kring de begrepp som avhandlas. Nationella utvärderingar har påvisat stora skillnader på kvalitén på sexualundervisningen, dels mellan olika skolor men även inom samma skola (Ekstrand, Engblom, Larsson & Tydén, 2011). I en artikel vilken summerade en inledande debatt på Sexologi kongressen i Prag 2006, framställdes med tydlighet att ungdomar behöver stöd under utvecklingen (Giawi, Ohlrichs, Quilliam, Wellings, Pacey & Wiley, 2006). Oavsett ungdomarnas kön eller sexuella läggning krävs solid information, positiva förebilder inom sexualitet, känslomässigt stöd, stöd för relationer och möjligheten att kunna utvecklas som självständiga individer som kan fatta sexuella beslut.

Både i Sverige och i andra länder har flertalet studier påvisat vikten av lärarens kompetens och bekvämlighet med ämnet. Det ständigt återkommande resultatet är att flertalet lärare inte är bekväma i lärsituationen, eller att de upplevs osäkra på materialet som undervisas med. En engelsk kvalitativ studie framhäver vikten av att låta ungdomarna själva komma till tals (Hirst, 2004). Studien bygger på ungdomars narrativ och ett öppet samtal mellan forskare och informanter, vilket visar att det finns ett behov av samtal. Resultatet indikerar att en viktig nyckel i sexualundervisningens utveckling är att utrusta lärarna med rätt kompetens och det rätta självförtroendet (Hirst, 2004). Vidare kompletterar Hirst (2012) med en kommentar kring vikten i att inkludera samtal om njutning för att kunna skapa en positiv sexualundervisning som förbättrar sexualhälsan och jämställdheten. För att förbättra sexualundervisningen krävs ett samarbete med politiker, skolstyrelse, föräldrar och elever. Dessutom är det av stor vikt att skapa inkluderande miljöer för utvärdering, där unga människor respekteras som sexuellt aktiva, där bör finnas en öppenhet gentemot sexualitet, njutning och relationer, menar Hirst

(2012). Även ungdomar i Nya Zeeland påtalar lärarna, både gällande beteende och kompetens, som viktiga för undervisningen (Allen, 2005). Resultaten visade att effektiv sexualundervisning äger rum först när läraren kan vara öppen, uppriktig och bekväm i samtalen med sexuell natur. Vidare framhölls att eleverna är skickliga på att känna av en lärares tveksamhet kring ämnet, och därav synar om läraren inte har fått den utbildning som krävs för sexualundervisningen (Allen, 2005). Giami et al. (2006) tydliggör än mer vikten av lärarens betydelse vilket symboliseras genom följande citat:

Another crucial factor in sex education provision is teacher training, which generally does not cover the topic of sex; teachers may lack the knowledge or skill to facilitate sexual themes in a safe and supporting way; they may be struggling with their own sexual issues, greatly reducing the chances of their discussing sex in an informed, relaxed and confident way with their pupils.

(s.487)

Även i Sverige anser ungdomar att förbättring av skolans sexualundervisning till stor del kan ske genom utökning av lärarkompetensen samt mer avslappnad inställning till ämnet (Ekstrand et al., 2011). Trots att det är obligatorisk sexualundervisning i svenska skolor sedan flera decennier tillbaka, innehåller den svenska lärarutbildningen ingen obligatorisk sexualundervisningsutbildning. Det är istället upp till de blivande lärarna om de önskar en sådan utbildning. Kurser inom ämnet finns tillgängliga som individuella tillval på enstaka högskolor (Ekstrand et al., 2011; Bolander, 2015).

Tidigare forskning har flertalet gånger funnit stöd för ungdomars önskan om mer tid till sexualundervisningen. Tidsaspekten har varit ständigt återkommande, och samma resultat har presenterats från forskning både inom och utanför Sveriges gränser. Studier av Ekstrand et al. (2011), Allen (2006) och Hirst (2012) framhävde tydligt en önskan om mer tid till sexualundervisningen. Flertalet andra studier implicerade önskan om mer tid, men hade istället fokus på utökad information och bättre kvalitet på undervisningen (Measor, 2004; Hirst, 2010).

Sexualundervisningen idag ämnar uppnå ett reflektivt förhållningssätt som öppnar upp för diskussioner och samtal, vilket förväntas uppnås genom den ämnesövergripande form ämnet har. Ekstrand et al. (2011) menar att det inte är så ungdomar uppfattat undervisningen, utan snarare tvärtom. Studier visar på elevers missnöje med diskussioner kring bland annat kondomanvändande i praktiken, sexuella trakasserier och pornografi (Ekstrand et al., 2011). Gällande kondomanvändandet fann Bolander (2015) underlag för att den svenska sexualundervisningen sänder dubbla budskap. Bolander lyfte fram den del av sexualkunskapen där all form av hångel, smek och petting framhävs fylla sexuella funktioner och därmed räknas som sex. Motsägelsefullt manifesteras även hur det endast är kondom som garanterar säkert sex. Detta budskap innebär att det endast är penetrerande sex, som kan skyddas genom kondomanvändande, som räknas som sex. Det paradoxala budskapet synliggjordes i Bolander (2015) studie, och där framhölls även vikten av en uppdaterad och djärvare sexualkunskap som kan ge ungdomarna mer praktiskt användbara råd. Även Hirst (2012) visade resultat där ungdomarna diskuterade huruvida det endast är penetrerande sex som räknas som riktigt sex eller ej. Informanter i studien

menade att skolan ofta framställer sex som något som endast utövas genom penetration, men att det finns så mycket mer mellan kyss och penetrering.

Nyfikenhet kring den praktiska delen av sexakten, och de bilder och videos som tydliggör, är återkommande i resultat från tidigare forskning. Förekomsten av pornografi bland ungdomar är något som breder ut sig allt mer. För att få ut mer kunskap kring sex än vad den teoretiska, och enligt ungdomarna ibland tråkiga, delen i skolan ger så kompletteras bilden ofta med pornografi. Pojkar hävdar att det är ett ypperligt sätt att få kunskap, eftersom den största pressen kring att "veta hur det går till" ligger på pojkarna i första hand (Measor, 2004). Även Allen (2006) fann resultat som visade på hur pojkar värdesatte det detaljerade och tydliga material vilket återfanns i pornografin. Den information som fångades upp gällde inte bara tillvägagångssätt för sexakten utan gav även kunskap och kännedom kring kvinnokroppen, sådan information som inte tillhandahålls i skolor på grund av dess känsliga natur.

Vidare finns resultat som visar att nio av tio ungdomar helt saknat diskussioner kring pornografi (Ekstrand et al., 2011). Eftersom internet och sociala medier numer är vida utbredd och lättåtkomligt utgör pornografin, i större utsträckning än förr, en del av många ungdomars vardag. Då nästan alla pojkar och majoriteten av flickorna på högstadiet uppger att de vid något tillfälle konsumerat porr, är det av högsta relevans att ge ungdomarna verktyg att hantera de pornografiska budskap de ställs inför (Ekstrand et al., 2011). Även Giami et al. (2006) presenterade en slutsats med fokus på hur ungdomar behöver få nödvändiga redskap för att kunna hantera den dagliga mediala ström av pornografiska meddelanden och bilder de möter. Det finns ett behov av att ungdomarna lär sig kritiskt granska pornografi, på liknande sätt som lärare utbildar i att kritiskt analysera media, litteratur och andra ämnen (Giami et al., 2006). Mot denna bakgrund, det vill säga att flera olika länder bedriver en sexualundervisning vilken uppfattas otillräcklig av ungdomarna, skapades en motivering att utföra föreliggande studie. Utvecklande diskussioner i en öppen och avslappnad lärmiljö skapar tillfällen för goda kunskaper, men frågan är hur det ser ut i Sveriges skolor idag. Möjligheten att kunna fånga upp vilka behov och förväntningar som fanns inför sexualundervisningen, men även låta ungdomarna ge uttryck för den individuella uppfattningen av sexualundervisningen i sin helhet, motiverade till genomförandet av denna studie.

Studiens syfte är att undersöka ungdomarnas behov av samt uppfattning av skolans sexualundervisning.

Studien förväntas uppnå syftet genom följande frågeställningar:

- 1: Upplever ungdomarna att undervisningsinnehållet möter dem och deras behov?
- 2: Saknar de något i undervisningen, och i så fall vad?
- 3: Var söker de kunskaper utanför skolan? Vem diskuterar de med?

Metod

Informanter

För att få möjligheten att undersöka ungdomars uppfattning av sexualkunskapen behövdes en relevant kontext. Det framarbetade sättet att få kontakt innebar att gå till en gymnasieskola och finna informanter. Elever i sista året på gymnasiet inkluderades i studien mot bakgrund av två motiveringar; dels att informanterna då fått hela den utbildning inom sexualkunskap som skolan tillhandahåller samt att ungdomarna var över 18 år. På den mindre gymnasieskola där intervjuerna utfördes fanns etablerade kontakter inom lärarkåren, vilket resulterade i ett bra samarbete i rekryteringen av deltagare. Totalt tillfrågades 15 ungdomar, varav fyra avböjde deltagande. Därav deltog slutligen 11 ungdomar i studien, tre killar och åtta tjejer. Av deltagarna var 10 individer 18 år och en var 19 år gammal.

Procedur

Urvalet gjordes med hjälp av lärare som knöt kontakter, men allt eftersom intervjuarbetet fortskred övergick informantrekryteringen i snöbollseffekten (Bryman, 2008). Detta innebar att de informanter som deltagit bidrog i att hitta nya informanter och etablera kontakt på det viset. Samtliga intervjuer utfördes på plats i gymnasieskolan, vid totalt fyra olika tillfällen under slutet av november 2018. Intervjuerna tog från 9-25 minuter att genomföra. Vid det första och det andra intervjutillfället fanns en konferenslokal att tillgå. Konferenslokalen låg i tät anslutning till flertalet av skolans lärares arbetsrum. På skolan arbetar lärarna i olika arbetsrum, varav två av dem ligger innanför ett par glasdörrar. Innanför dessa glasdörrar finns även lärarnas postfack, ett lunchrum samt den konferenslokal som användes vid de båda första tillfällena. Den nyttjades genom bokningar av lärare, och var således ett rum som eleverna normalt inte hade tillgång till. Inne i rummet fanns ett stort ovalt konferensbord, en whiteboard, en projektor i taket samt fönster ut mot den ena av skolans två parkeringar. Eftersom konferensrummet låg på andra våning och intervjuerna utfördes under dagtid i elevernas schemaluckor var det inte någon trafik utanför lokalen som störde. Miljön under de båda första intervjutillfällena var lugn och ostörd, och där utfördes fem av de elva intervjuerna.

De två avslutande intervju-sessionerna kunde inte hållas i nämnda konferensrum, utan utfördes istället i gymnasieskolans korridorer. På strategiska platser i skolans korridorer fanns avskilt utplacerade bord. I en av korridorerna på övre plan i skolan fanns ett bord längst in i gången, vilket användes för fyra intervjuer. Bordet stod vid ett stort fönster som vette ut mot en gräsmatta och lägenhetslängor på andra sidan gatan. Väggarna kring bordet var av tegel och golvet var kaklat, vilket gav en ganska dålig akustik där ljudet studsade runt en del. Detta bord stod i en öppen miljö och innebar därmed ingen avgränsning från lärare eller andra elever. De angränsande salarna var i fullt bruk för lektioner, vilket resulterade i ett visst stök och brus periodvis. Detta eftersom lektioner började och slutade vid olika tider i de olika salarna under tiden som intervjuerna utfördes. Ett av skolans lärarrum låg ett par dörrar bort i samma korridor, vilket resulterade i en del knackningar på dörren och småprat i korridoren. Denna miljö medförde vissa

störningsmoment under intervjuerna, men gav samtidigt en viss avskildhet med tanke på bordets placering.

De sista och avslutande två intervjuerna arrangerades vid ett bord i en annan av skolans korridorer. Detta bord var placerat i anslutning till skolans entré, delvis under en av trapporna till andra våning. Intill bordet fanns flertalet utplacerade elevskåp där skolans elever förvarade skolböcker, väskor och annat. Bordets lokalisering innebar en stor genomströmning av människor under intervjuernas gång. Elever gick ut ur och kom in i skolan, gick upp och nerför trappan, hämtade och lämnade saker i skåpen och gick till undervisningssalarna genom den passage där bordet stod. Detta bord var centralt placerat och hade en bättre akustik än bordet i korridoren, eftersom rummet var större och ljudet försvann iväg på ett bättre sätt.

Etiska överväganden Samtliga elva intervjuer spelades in med hjälp av appen AVR på iPhone. Inspelningen ägde rum efter informanternas muntliga medgivanden och full förståelse för konfidentialitet och frivilligt deltagande med rätt att avbryta när som helst. Informanterna fick ett informationsbrev uppläst innan intervjun, vilket även överlämnades i fysisk form och inkluderade kontaktuppgifter (se bilaga 1). Samtliga informanter var över 18 år, och kunde därmed själva fatta beslut om deltagandet i studien.

Instrument

Undersökningen genomförs i två steg, med en inledande uppgift och en semistrukturerad intervju. Uppgiften innan intervjun består i att informanterna får skriva ner egna tankar och åsikter kring sexualkunskapen i skolan. Detta görs genom att använda papper och penna till antingen fritt skrivande eller genom att strukturera en punktlista med tre bra och tre dåliga saker. Lapparna med informanternas egna tankar och åsikter viks ihop och läggs anonymt i en kommentarslåda. Informanterna är därmed medvetna om att lapparna förblir olästa under intervjuens gång och det är endast författarna som vet vad som står på lapparna. Denna uppgift syftar till att fokusera informanternas tankar till kommande intervju och börja reflektera kring ämnet. Uppgiften inspirerades av hermeneutiska studier som använt liknande metoder för att få informanter att reflektera i enrum innan intervjutillfället (Bergbom, Modh, Lundgren & Lindwall, 2017). Den semistrukturerade intervjun baseras på en intervjuguide med öppna frågor (se bilaga 2). Det öppna förhållningssättet är essentiellt, då studien har fenomenologisk inriktning (Bryman, 2008; Hartman, 2004). Fenomenologiska analyser vilar på en grund av förståelse, vilket även tydliggörs genom följsamhet till att informanterna väljer att föra samtalen (Hartman, 2004). Fenomenologin framhåller öppen intervjuguide som central, då den möjliggör för informanterna att beskriva upplevelserna (Ulla Andrén, personlig kommunikation, 22 oktober 2018).

Själva intervjuguiden har en inledande del som syftar till att skapa förståelse för hur informanten uppfattat kontexten kring sexualundervisningen. Öppningsfrågorna ämnar bidra med bakgrundsinformation, så som årskurs, material, lärare och mängd för sexualundervisningen. Intervjuguiden fortsätter med frågor kring den egna upplevda

erfarenheten. Här ges även utrymme för uttryck av nöjdhet respektive missnöje, både för individ och skolklass. Vidare ställs frågor kring vilka tankar och förhoppningar som fanns innan sexualundervisningen, och hur informanten upplevde att undervisningen motsvarade förväntningarna som byggts upp. Nästa del av intervjuguiden syftar till att ge informanterna möjlighet att utvärdera sexualkunskapen och reflektera över om det fanns delar som saknades i undervisningen, samt om det fanns något som skulle kunna förbättra den. Avslutningsvis tillfrågas informanterna om ämnet har diskuterats i andra sammanhang än i skolan, och hur information söktes utanför lektionssalen.

Tabell 1
Kodningsexempel

Citat ur datamaterial:	Tolkning/kodning:	Teman/kategorier:
”Så det känns som att de har slängt in HBTQ-delen och sen glömt att uppdatera allt annat egentligen.”	Lite innehåll uppdaterat, men annars ett omodernt innehåll i sexualundervisningen.	Subtema: innehåll och upplägg Kategori: gammaldags och omodernt
”Lite mer tid hade ju inte skadat, det hör ju till en viktig del av livet liksom. ”	Kort om tid till undervisningen, upplevdes oprioriterat. Hade behövt mer tid, viktigt ämnelära för livet	Huvudtema: viktigt ämne Subtema: innehåll och upplägg Kategori: för lite tid
”Jag tycker lärare är väldigt viktig i det ämnet, för det känns som att man behöver ha en lärare som vet och liksom inte har några problem med det. ”	Stor vikt vid läraren, både kunskap och känsla är viktig för ämnet	Huvudtema: viktigt ämne Subtema: Lärarnas betydelse för ämnet Kategori: bekvämlighet inför ämnet Kategori: kunskap och kompetens
”Porr är inte verklighet, eller viss är ju det men viss är ju verkligen inte det”	Internet och pornografi förväntas spegla en verklighet, vilket det inte gör alla gånger.	Subtema: internet och porr Kategori: för att få mer information Kategori: Krock mellan porr och verklighet
”typ lite raka rör, även om det kanske inte är helt det läraren vill göra, för jag kan tänka mig att det är ganska stelt för en lärare.”	Ärlighet och öppenhet efterfrågas. Inser att lärarens trygghet inför ämnet är avgörande för att uppnå ”raka rör”	Huvudtema: viktigt ämne Subtema1: Lärarnas betydelse för ämnet Kategori: bekvämlighet inför ämnet Kategori: kunskap och kompetens Subtema2: innehåll och upplägg Kategori: gammaldags och omodernt

Databearbetning

Kodningsarbetet gjordes kontinuerligt under arbetets gång. Dels startade en viss form av kodning redan under intervjuprocessen, då svar från informanterna visade en relativt tydlig bild tidigt i arbetet. Intervjuerna som spelades in transkriberades under veckan som följde intervjuerna. Analys och kodning skedde både manuellt med hjälp av tankekartor, utskrivna transskript och överstrykningspennor, samt i analysprogrammet Nvivo. Då analyserna skett både manuellt och i dataprogram genererades flertalet olika teman. Inledningsvis urskiljdes sju teman, vilka reducerades till fem, och slutligen bildades ett huvudtema med tre subteman. Det fanns stort värde i många delar av datamaterialet, vilket därav blev uppdelat i subteman, som även rymde olika underkategorier. Strukturen med huvudtema, subtema och underkategorier var nödvändig för att tydliggöra de mest framträdande upplevelserna. Studiens rika datamaterial har lästs och bearbetats många gånger för att få så tydliga teman som möjligt. Tabell 1 visar exempel på meningsbärande enheter samt kodning och teman.

Resultat

Då det insamlade datamaterialet lyssnats på och lästs upprepade gånger framkom ett huvudtema som visade att respondenterna ansåg att *sexualkunskap är ett viktigt ämne i skolan*. För att komplettera och tydliggöra detta huvudtema framkom tre subteman: innehåll och upplägg, lärarnas betydelse för ämnet samt internet och porr. Respektive subtema omfattade även ett antal underkategorier. Figur 1 visar strukturen med det huvudtema, och de subteman och kategorier som framkom under databearbetningen.

Innehåll och upplägg

Informanterna gav uttryck för flera olika uppfattningar kring sexualundervisningens upplägg och innehåll. Det framkom att undervisningens innehåll uppfattades omodernt, väldigt basalt och ibland tråkigt. Uttryckligen påtalades den besvikelse som uppstod då sexualundervisningen genomförts och elevernas behov inte var mötta. Flertalet informanter hade svårt att sätta fingret på precis vad det var som saknades i undervisningen, eftersom sexualundervisningen hade bidragit med ny kunskap.

”Nä, alltså jag tyckte ju att.. eller så här i efterhand kan man ju tycka att det är mer.. Att man hade velat ha det annorlunda. Det känns som att det är mycket informativt, men inte mycket man hade nytta av, eller har nytta av. [mmm?] eller typ det var dåligt anpassat till situationen det ska användas till eller vad man ska kalla det.”

(intervju nr 6, kille)

”Men man fick ju inte lära sig mycket typ om.. ja men villkor inom sex och hur man... ja men själva sexet, som jag tror faktiskt skulle vara väldigt viktigt också. [mmmm] så att det är jag lite missnöjd med.”

(intervju nr 5, tjej)

Innehållet i själva undervisningen var inte vad informanterna hade väntat sig, och det bidrog till att behoven inte möttes. Besvikelsen över undervisningsinnehållet återkom i tio av de elva intervjuerna där informanterna gav exempel på vad det var som hade saknats och vad det var för kunskap som tillhandahölls. Flertalet informanter ansåg dessutom att

sexualundervisningen gav en biologisk och ibland väldigt klinisk bild av sex och samlevnad. För ungdomar som genomfört sexualkunskapsutbildningen gavs det uttryck genom beskrivning av hur undervisningens fokus ligger på könssjukdomar, oönskade graviditeter och preventivmedel.

”alltså på nåt sätt är det lite skrämselfpropaganda egentligen med sexualundervisning tror jag. För jag vet att det är väldigt mycket fokus på könssjukdomarna... ehh.. och det är väl egentligen inte riktigt målet kanske. Man ska ju inte riktigt skrämja bort folk ifrån det riktigt heller.”

(intervju nr 4, kille)

”Man har ju förväntningar att det ska vara nåt, alltså det kan vara både negativt och positivt, fast de gör det mer till en negativ grej – ah, men vi måste snacka om det här bara för att ha snackat om det. [...] Det är ju det som det handlar om mest.”

(intervju nr 10, tjej)

Utöver flertalet negativa uppfattningarna om fokus på könssjukdomar och en informativ sexualkunskap fanns även positivitet kring samma ämne;

”ja, men jag är väl mest nöjd med att man la mycket fokus på typ könssjukdomar och så. Och jag tror att det fick jag lära mig mycket om för att det skulle jag nog inte söka upp själv.”

(intervju nr 5, tjej)

Vidare framhöll flertalet informanter att det ägnades för lite tid till sexualkunskapen, vilket tydliggjordes då ämnet sattes i relation till andra skolämnena. Att undervisningen i sexualkunskap inte är jämförbart med andra ämnen påtalades flera gånger under samtliga intervjuer. Det är ett ämne som väcker intresse och nyfikenhet hos eleverna, men då ämnet avhandlas upplevdes det som att det gick alldeles för fort förbi;

I: Ja, men ungefär! Det är inte mer än typ... vi säger att man har naturkunskap två gånger i veckan, så är det inte mer än två eller tre veckor.

S: Hade det behövt vara mer?

I: Jaja! Helt klart! Man hinner ju inte så mycket på så lite.

S: Nä, det går väldigt fort då.

I: Medan andra grejer som vi snackade om, då liksom drar de ut på det med olika uppgifter, inlämningar, presentationer... medan här känns det som vi ska bara få det gjort så vi kan säga att vi har gjort det. [mhmm] vilket är tråkigt för det är detta som jag tror att vi ungdomar tycker är roligt att läsa.

(utdrag ur intervju nr 10, tjej)

Att informanterna uppfattade sexualundervisningen som knapphändig och inte värd tid i skolterminen gavs det uttryck för vid flertalet tillfällen under intervjuernas gång. Det som återkom var även hur ämnet sattes i relation till livet och tiden efter skolan.

”Lite mer tid hade ju inte skadat, det hör ju till en viktig del av livet liksom.”

(intervju nr 6, kille)

Vad gäller sexualundervisningens innehåll upplevdes det inte vara fullt applicerbart på det nutida livet. Uppfattningen var att innehållet var omodernt och i behov av uppdatering. En informant nämnde att innehållet i undervisningen kändes ouppdaterat och gammaldags. Känslan var att det fanns en påbörjad uppdatering som inte slutförts, och en vilja att modernisera undervisningen eftersom läraren berörde HBTQ, men att det fortfarande fanns delar som uppfattades omoderna. Informanterna gav även olika uttryck för att det fanns mycket att önska gällande det normkritiska innehållet i undervisningen.

”Alltså, det var ju inte så mycket man fick lära sig av filmerna heller.... Det var ju väldigt så här, det normativa. Alltså sex är snopp i en fiffi.”

(intervju nr 5, tjej)

En önskan om att få diskutera mer kring hur människor är olika och tycker om olika saker uttrycktes från flertalet informanter. Mer diskussioner kring homosexualitet, samtycke, onani och relationer önskades för att få ett bredare perspektiv från skolan. Även kritik kring samtalen om hur ”det bör gå till” framfördes i form av ifrågasättande av normen. Det upplevdes att läraren förmedlade en normativ tanke där pojke möter flicka, därefter blir de jättekära, tar på en kondom och har sex. Alternativet som även presenterades var att pojke möter flicka, de blir jättekära, gifter sig, har sex och skaffar barn. Det fanns en underliggande frustration i de samtal som kretsade kring normer, men även gällande förväntade resultat avseende sexualiteten och den egna kroppen.

”och sen, också det här med att ofta i skolböcker så ser ju könsorganen ut på ett specifikt sätt och det är ju en väldigt känslig grej när man är liten- och när man hamnar i puberteten [...] om man bara hade sagt det- man ser olika ut, det är inget konstigt liksom”

(intervju nr 2, tjej)

Lärarnas betydelse

För att eleverna skall erhålla optimalt utbyte av sexualundervisningen är det viktigt att läraren kan lära ut ämnet på rätt sätt. Återkommande från informanterna var hur viktigt det är med rätt sorts lärare som undervisar med rätt inställning och en bra kompetens. Det som uppskattades var lärare som skapat en avslappnad stämning och gav utrymme för diskussioner och frågor. Upplevelsen att läraren var trygg i ämnet och visade på en säkerhet inför sexualundervisningen var viktigt för ungdomarna.

”det var ju ingen stel stämning så det var ju ganska skönt – det var så här en rolig lektion”

(intervju nr 2, tjej)

Att stämningen under lektionerna var central för eleverna synliggjordes i ett återkommande mönster. De ungdomar som upplevt att stämningen inte var avslappnad ansåg att det hade varit den största bristen gällande sexualkunskapen. Då önskemål framfördes kring hur en lärare bör vara för att eleverna skall få ut mesta möjliga ur skolans sexualundervisning framhölls bekvämligheten som främsta egenskap. Det som efterfrågades var huvudsakligen lärarens trygghet, både inför klassen men även ämnets natur. Det var tydligt önskvärt att läraren borde uppvisa en trygghet vilken ämnade skapa en atmosfär som gynnar lektionstillfällena kring undervisning inom ett ämne som är laddat från början. Kompetens och säkerhet i ämnet påtalades också som betydelsefulla attribut.

”Alltså jag tror att man behöver ha en ganska skön lärare som tycker att sånt är kul och inte skäms [...] Jag tycker läraren är väldigt viktig i det ämnet, för det känns som att man behöver ha en lärare som vet och liksom inte har några problem med det.”

(intervju nr 6, kille)

I kombination med ämnets natur och tonåringarnas nyfikenhet uttryckte informanterna en önskan om seriösa och kunniga lärare vilka lyckas åstadkomma en positiv lärmiljö i klassrummet. De informanter som inte upplevt sexualkunskapen som intressant eller positiv ur kunskapssynpunkt gav uttryck för detta, ofta i kombination med kommentarer kring lärarens agerande.

I: Ja, det var ju just det att vi kände.. eh.. just undervisningen ... jag ansåg läraren som väldigt oseriös.

S: Varför uppfattade du det så tror du? [...]

I: Ja, de blev generade.

(utdrag ur intervju nr 1, tjej)

Att olika lärare hanterat ämnet på olika vis har också presenterats under intervjuerna. Flertalet informanter menade att sexualundervisningen varit bra periodvis, och då huvudsakligen eftersom läraren haft en bra inställning och varit avslappnad inför ämnet. Det gjorde signifikant skillnad, då en informant visste att eleverna i årskursen under fått sämre sexualkunskap eftersom läraren bytts ut. Vidare fanns positiva aspekter på att olika lärare undervisar, då handlar det mer om undantagsfall som den informant vilken upplevde att olika lärare kompletterade varandra. Tilläggas bör att eleven bytt skola ett antal gånger och även gått i en skola där olika årskurser samläste.

I: Jo men jag tycker det har varit bra. Och eftersom ämnet har varit återkommande har jag nog haft tre, fyra olika lärare egentligen. Och då har man nog fått en bredare bild egentligen... för olika lärare presenterar det på olika sätt.

S: Exakt! Det är väl jättebra?

I: Ja för det kan ju vara så att en lärare säger en grej och en lärare en annan...

S: Så de kompletterar varandra?

I: Ja, precis! Så då får man ju ett bredare perspektiv.

(utdrag ur intervju nr 3, kille)

Internet och porr

Då intervjuerna avhandlade andra informationskällor kring ämnet än skolan framkom flertalet essentiella håll varifrån kunskap hämtades. Dels var det flertalet informanter som hade en positiv hemmiljö där ämnet kunde diskuteras med föräldrar och/eller syskon. Andra informanter vände frågorna i första hand till kompisgrupper, där frågor diskuterades nyfiket och vetgirigt. För flertalet informanter var även internet, googling och pornografi aktuella källor till utökad eller kompletterande information. Det faktum att ungdomar vänder frågan till internet kräver en medvetenhet kring källkritik och en medvetenhet om vad för sidor som är relevanta i sammanhanget. Flertalet informanter hänvisade till sidor som umo.se (ungdomsmottagningen) samt rfsu.se (riksförbundet för sexuell upplysning).

”Eller bara att man googlar typ och så kommer rfsu upp och så läser man om nånting liksom. Ja, man var ju nyfiken liksom...”

(intervju nr 2, tjej)

Flera av de elva informanterna uppgav att de på ett eller annat sätt och i olika utsträckning kommit i kontakt med pornografi, då oftast på internet. Nyfikenheten är det som sporrar internetsökningarna, då sexualkunskapen inte gett tillräckligt heltäckande information för att stilla den. Det faktum att porren är lättillgänglig innebär att kunskap erövrats på andra plattformar och ibland även tidigare än i skolan.

”Alltså, man går ju in med tanken att ja, man vet ju vad sex är- man vet ju innan hur det går till, det vet man ju. Man har ju sett alla konstiga videos om det liksom. Det vet man ju när man går i åttan.”

(intervju nr 4, kille)

De informanter som var tjejer uttryckte tankar kring internet på ett mer neutralt vis, och påpekade att det mer var internet som undersöktes än just porren.

”...eller hittat någonting på internet eller så här.”

” och på nätet liksom”

(intervju nr 2 respektive 5, tjejer)

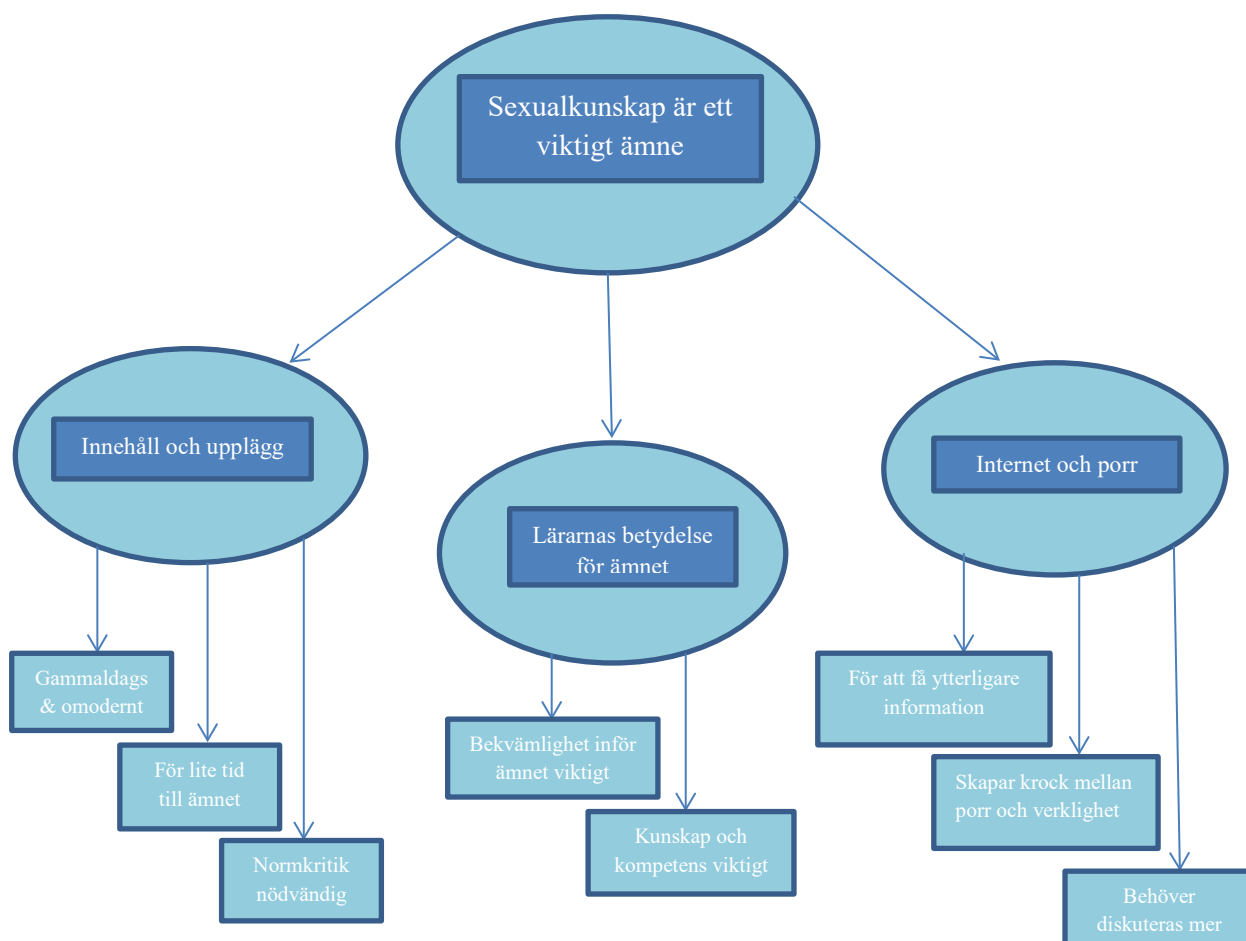
Flera av informanterna avhandlade längre diskussioner kring ämnet porr. Det fanns mycket tankar och åsikter kring hur porren hade format tankemönster och kunskap i yngre år, samt en reflexivitet som tydliggjordes under samtalen. Känslan av att porren och verkligheten inte stämde överens var överhängande. Det fanns en upplevelse av hur skolans sexualundervisning gick i en linje, porren i en helt annan och att verkligheten fanns någonstans där emellan.

”För om man bara går in på porr och såna där, eh pornografi och allt det där. Då får man fortfarande en skev bild [...] och så går man till sexualundervisningen där de säger att allting är farligt. Så en säger allt detta är bra- [den andra säger] allt detta är farligt.”

”Porr är inte verklighet, eller viss är ju det men viss är ju verkligen inte det. Ja, det är väldigt konstigt.”

(intervju nr 4 respektive 6, killar)

Samtliga informanter hänvisade till internet i någon del under intervjun. Flertalet nämnde uttryckligen porr och porrsajter medan andra talade mer flyktigt om att man googlar och söker svar på sina frågor. Detta är viktiga resultat.

Figur 1. Figuren visar studiens resultat med ett övergripande huvudtema, tre subteman samt indelning i ytterligare underkategorier.

Diskussion

Syftet med den föreliggande studien var att undersöka ungdomars upplevelse av sexualundervisningen genom frågeställningar som uppmanade till reflektion. Detta åstadkoms genom att ställa frågor kring huruvida ungdomarna upplevt att undervisningsinnehållet mött behoven som fanns, om det saknats något i undervisningen, och i så fall vad, samt var ytterligare kunskap söktes. Samtliga informanter gav uttryck för att sexualundervisningen i skolan är betydelsefull. För lite tid och osäkra lärare drog ner det positiva intrycket, medan de informanter som haft bra lärare uppfattade det som essentiellt. Något som framkom under flertalet intervjuer var att internet använts som en viktig källa till utökad information.

Det mest centrala resultatet och huvudtemat för analysen var att samtliga informanter upplevde sexualundervisningen som ett väsentligt skolämne. Ett annat resultat var att undervisningens innehåll och upplägg är i behov av uppdatering och omstrukturering. Detta påtalades genom att merparten informanter uttryckte ett behov av utökad tid som tillägnas ämnet i skolan, och jämförelsevis med andra ämnen upplevdes att sexualundervisningen fick för lite tid. Även innehållet upplevdes knapphändigt,

gammaldags och för ytligt. Många av informanterna saknade viktiga delar i form av normkritiska inslag, diskussioner kring allas olikheter, och diskussioner kring den verklighet som ungdomarna upplever under tonårstiden och framåt. Givetvis kan det finnas svårigheter med att hålla undervisningen levande, men det är viktigt att det görs stora ansträngningar. För att eleverna skall kunna tillgodose sig den utbildning som erbjuds är det av stor signifikans att ungdomarna upplever att sexualundervisningen möter dem och deras behov.

Ytterligare essentiella resultat var att informanterna upplevde lärares kompetens och säkerhet som avgörande för kvaliteten på sexualundervisningen. Gavs ett osäkert, nervöst intryck uppfattades lärare som oseriösa vilket resulterade i att intresset från ungdomarna dalade fort. Det fanns även underlag för att både lärare och undervisningsinnehåll kunde uppfattas omoderna och gammeldags. I de fall lärare haft en rak kommunikation och uppvisat en trygghet i rollen samt varit pålästa kring ämnet, påtalades istället en bra undervisning där eleverna fick god beskaffenhet gällande sexualundervisningen.

Vidare resultat påvisade hur nyfikenheten inte tillgodosågs i skolan och därmed söktes information på andra håll. Flertalet informanter sökte stöd och rådfrågning hos föräldrar och syskon medan andra inte alls hade den typen av relation i familjen. Istället framhölls vänner som den främsta trygga källan till diskussioner kring den egna kroppen samt ämnen som berörde sex och samlevnad. Resultaten gav tydliga indikationer på att internet är en central faktor i hur ungdomar idag söker information. Det gäller googlingar i sök efter svar på frågor, vilka ofta resulterar i användande av hemsidor med inriktning på sexualupplysning. I samband med diskussioner kring internet och informationssökande angavs även konsumtion av porr vara av betydande vikt. Samtligt nyttjande av internet visade på en önskan att fylla de kunskapsluckor sexualundervisningen lämnat tomma. Till ungdomarnas fördel visar innevarande studies resultat på mer internetanvändande än enbart avseende porrkonsumtion.

I likhet med den studie som Ekstrand et al. (2011) presenterat fann denna studie att de flesta som genomgått sexualundervisning i Sverige upplevde missnöje över den kunskap som tillhandahållits. Det var inte många deltagande i studien som ansåg att sexualundervisningen på ett tillräckligt vis behandlat de områden inom sex och samlevnad som var relevanta för dem där och då. Ekstrand et al. visade ett resultat som tydliggjorde att de flesta deltagarna upplevde att sexualundervisningen var ytlig, vilket även det överensstämde med innevarande studie. En undervisning som bedrivs med raka rör och utan att hymla efterfrågades här av flertalet informanter.

Denna studie visade ett resultat med tyngdpunkt på att skolelever anser sexualundervisningen viktig men otillräcklig, helt i linje med vad Allen (2006) presenterade. Innevarande studie lyfte fram hur ungdomarna ansåg undervisningen vara tråkig, vetenskaplig och upprepande samt att det fanns en önskan om mer ny information. Vidare visade studien att skolungdomarnas uppfattning var att skolans sexualundervisning i hög grad stämde dåligt överens med verkligheten, vilket finner stöd i studier av Hirst (2012). Det ungdomarna inte lyckades sätta fingret på gällande undervisningens oförmåga att möta elevernas behov beskrevs i att salsundervisningen

ofta saknade praktisk kunskap, normkritik och det emotionella stöd som anses åtråvärt då relationer skapas i ungdomsåren. Informanterna reflekterade kring hur stämningen i klassrummet varit avgörande för eventuella diskussioner och samtal. Flertalet ungdomar upplevde att normkritik, emotionellt stöd och mer djuplodande kunskap var svårt att erhålla då undervisningsmetoderna inte gav utrymme för det. Majoriteten av informanterna i denna studie uttryckte ett missnöje över mängden tid som avsatts för att hantera sexualundervisningen i skolan. Den större delen av deltagarna beskrev det som alldeles för lite tid, och särskilt i jämförelse med mängden tid som tillägnas andra skolämnen. Likalydande resultat presenterades i studier av Allen (2006), Giawi et al. (2006) samt Ekstrand et al. (2011). Då ungdomarna upplevt att möjlighet till diskussioner saknats och mängden tid varit för lite finns en reflektion kring att utökad mängd tid kan skapa utrymme för mer diskussioner. Eftersom ungdomarna anser undervisningen som viktig är det betydande att visa genom mer, eller i alla fall likvärdig andra skolämnen, lektionstid att den är det. För att ungdomarna skall ta undervisningen på allvar är det viktigt att visa genom utökad tid att ämnet är av betydelse i utbildningen.

Innevarande studie visade ett resultat som implicerade ungdomarnas missnöje över lärarna vilka tillhandahåller sexualundervisningen, detta gällande både kompetens och trygghet med avseende ämnets natur. Även Allen (2005), Hirst (2004), Giami et al. (2006) och Ekstrand et al. (2001) har presenterat studier med samstämmiga implikationer. Lärarnas pedagogik, uppförande och bekvämlighet var områden som ständigt återkom i resultaten, vilket påvisade att ungdomarna uppfattat läraren som en central del i sexualundervisningen. Dessutom fanns stöd för att de elever var nöjda som haft lärare med öppet förhållningssätt, frispråkighet och bekvämlighet att kunna prata om sexualitet. Flertalet elever påvisade vikten av att i framtiden skapa plats för en tydlig växelverkan mellan elever och lärare. Detta för att göra sexualundervisningen rolig, skapa medvetenhet och stödja självkänslan hos eleverna. Lyckas skolan skapa det utrymmet blir det troligare att ungdomarna kommer ihåg, och använder sexualundervisningen till framtida beslut och beteenden. Informanterna i innevarande studie uttryckte den främsta önskan för förbättringar vara en ökad kompetens för lärarna. Dessutom påtalades att lärarnas ökade kompetens uppfattades tätt sammankopplad med förmågan att angripa svåra ämnen i sexualundervisningen. Denna studie, liksom forskning av Ekstrand et al. (2011) och Bolander (2015), visade att eleverna prioriterade lärarkompetensen som största möjliga förbättringen avseende sexualundervisningen. Lärares prestation bedöms i kompetens, kunskap och inställning till ämnet. Det är av yttersta vikt att lärare upplever och utstrålar en bekvämlighet i ämnet. Då högskolor brister i utbildningen av lärare inom sexualkunskapsämnet är det än viktigare att respektive skola tillgodoser kollegierna med den kunskap som krävs. Finns det inte lärare som kan hantera lektioner inom utbildningsområdet är det upp till rektorerna att lösa situationen. Då elever tydligt påtalat att ämnet är av relevans för dem är det viktigt att skolorna tar detta på allvar.

Då eleverna tydligt efterfrågar mer information från skolan i flertalet olika studier i olika länder är det inte förvånande att den information som saknas söks på andra håll. Flertalet informanter delgav föräldrar och syskon som de primära alternativa källorna till

information. Även vänner angavs som en populär andrakälla för informanterna som deltog i studien. Resultaten i denna studie kring hur ungdomar vänder tankar och funderingar till familj och vänner sammanfaller med resultat från studier gjorda av Ekstrand et al.(2011), Hirst (2010) och Powell (2008). Det är inte förvånande att tankar vänds till familj och vänner då skolan inte tillgodoser nyfikenheten hos ungdomarna. Denna nyfikenhet vänds även mot sociala medier, internet och pornografi. Inte heller detta är särskilt förvånande i sammanhanget. Ungdomar idag finner på internet den mesta information och kunskap som behövs i livet. Därav blir internet, och i synnerhet porr, en viktig informationskälla. Vad som var upplyftande med innevarande studies resultat var att flertalet ungdomar hänvisade till sexualupplysningssidor på internet, så som rfsu.se och umo.se. Det visar att sexualupplysning på nätet fyller en funktion i ungdomarnas vardag. Det som porren gör är att bistå med detaljerad information om sådant som ungdomarna upplever är tabubelagt att prata och fråga om. Flertalet ungdomar framhöll att de hade velat veta mer om sexakten, det praktiska eller själva sexet. Det som istället gavs utrymme var upplevelsen att porren visar en sida av sex, medan sexualundervisningen befinner sig långt ifrån den bilden. Ungdomarna själva reflekterade över hur långt isär sexualundervisningen och porren stod, och att verkligheten befinner sig någonstans där emellan. Det ungdomarna hade önskat var att en diskussion kring detta hade getts utrymme, eftersom förvirringen och vilsenheten förmodligen hade minskat då. Mer kunskap i skolan hade även kunnat minska porrkonsumtionen, men så länge skolan inte tillhandahåller intressant och användbar information kommer ungdomarna fortsätta söka utanför skolan. Det kan vara just avsaknaden av kunskaper kring sexet som gör att ungdomarna uppfattar utbildningen som ytlig och tråkig. Skulle sexualundervisningen ge mer praktisk kunskap och bidra med diskussioner kring verkliga situationer finns det stor chans att ungdomarna skulle ta till sig utbildningen mer omfattande.

Innevarande studie har visat flertalet tydliga samband med tidigare forskning. Ett antal intervjuer hade likvärdiga resultat, vilket tyder på väl utförda intervjuer. Dock finns reflektioner kring ett antal metodbrister, vilka framkommit under databearbetningen. En påverkan kan ha varit det faktum att intervjuerna utfördes i olika miljöer. Samtliga var förvisso i skolan, men antingen i stängt rum eller öppen korridor. Utifrån resultaten och de transkriberade intervjuerna verkar det inte ha påverkat alltför mycket, men det är en faktor att ha i åtanke. Ytterligare finns spekulationer om datamaterialet fått en annan riktning om könsfördelningen varit jämnare. Nu deltog tre killar och åtta tjejer, det innebär inte nödvändigtvis missvisning även om det fanns material som var överrepresenterat hos killarna och samma hos tjejerna. Kanske hade andra tydliga resultat presenterats om könsfördelningen sett annorlunda ut. Stor utvecklingspotential gällande intervjuteknik i form av följdfrågor, tydlighet och struktur uppmärksammades under transkriberingarna. Givetvis har intervjutekniken stor inverkan på situationen. Nu förhöll sig informanterna till intervjusituationen med ett lugn och en avslappnad inställning, vilken eventuellt kom som ett resultat av bristande teknik. Det finns både för- och nackdelar gällande utvecklad intervjuerfarenhet.

Upplägget inför intervju-sessionerna var att använda den anonyma kommentarslådan både innan och efter intervjuerna. Att be informanterna skriva ner tankar och åsikter innan intervjun fyllde helt klart en viktig funktion, då informanterna fick chans att enskilt reflektera kring sexualundervisningen. Det var en informant som inte ville skriva ner något, vilket respekterades. Om kommentarslådan använts även efter intervjun som det var tänkt finns det tveksamheter kring hur mycket ny information som kunde tillkommit. Upplevelsen var att informanterna inte höll tillbaka något utan svarade och berättade fritt under intervjuerna. Om tveksamheter kring öppenhet ändå hade dykt upp längs intervjuernas gång fanns en tanke att då använda en efterkommentarslåda.

Begränsningar med studien var att sampelstorleken var liten, vilket hindrat generaliserbarheten. Dock fann studien styrka i det stöd som fåtts av tidigare forskning, alltså är resultaten av betydelse. Studiens resultat kan få praktiska implikationer i hur sexualundervisningen bedrivs runtom i Sverige idag. Diskussioner kring sexualundervisningens utveckling är intressant och av största vikt. Innevarande studie bidrar med en handfull skolungdomars reflektioner vilka även stöds av större nationella forskningsresultat. De allra flesta resultaten framvisar ett missnöje med sexualundervisningens utformning. Det finns en enorm utvecklingspotential inom området, vilket särskilt riktas mot lärarnas roll i undervisningen. Nuvarande form av sexualundervisningen kan öppna upp för kreativa och reflektiva tankar hos eleverna, men då krävs lärarnas engagemang. För att lärare skall uppnå detta engagemang krävs kompetens, bättre utbildningsupplägg, uppdaterat innehåll i utbildningen och bekvämlighet inför ämnet. För att lärarna skall framstå som trovärdiga vuxna som tar ungdomarna på allvar som sexuella individer krävs ömsesidig respekt och en sexualundervisning som klarar av att möta ungdomarna mitt i det liv som är deras vardag och verklighet.

Framtida forskning skulle kunna fortsätta undersöka vad som gör att ungdomarna upplever sexualkunskapen gammaldags. Forskning behöver ta reda på vilka delar som är förlegade, och vilka som behöver uppdateras för att uppfattas mer moderna. Intressant vore även att undersöka huruvida den nuvarande formen med ämnesövergripande sexualkunskap ger optimal kunskap och inläring eller ej. En sådan studie skulle kunna ta form genom experimentell design där kontrollgrupper och experimentella grupper får ämnesövergripande undervisning respektive ämnesfokuserad undervisning. Vidare skulle experimentell design även kunna användas för att arbeta fram en optimal ämnesövergripande undervisning eftersom nuläget undervisningsmetod är ämnesövergripande. Resultaten från en sådan studie skulle kunna vara vägledande i undervisningsupplägg, kollegial samverkan och samtal mellan elever och lärare. Dessutom finns ett stort behov av att rikta uppmärksamheten mot lärarna. Användning av innevarande studies resultat skulle kunna ligga till grund för framtida studier av lärarnas uppfattning. Dels skulle en sådan studie kunna upplysa lärare om ungdomarnas uppfattning, samtidigt som det skulle ges möjlighet för lärarna att utvärdera och problematisera lärsituationerna. En sådan undersökning av lärares uppfattning av

sexualundervisningen skulle kunna användas som stomme för potentiell kompetensutveckling och framgång.

Sammanfattningsvis har den föreliggande studien visat att ungdomar finner sexualundervisningen viktig och att det är ett intressant ämne som lär för livet. Det i sin tur betyder att det är av stor relevans att utbilda de som utbildar. Sådan utbildning skulle kunna ta form genom workshops, föreläsningar samt kompetensutveckling genom samtal och praktik. Förslagsvis bör rektorer överväga att anlita konsulter inom ämnet, eftersom lärarna behöver stöttning och vägledning för att utöka förmågan att ge ungdomarna i skolan den sexualundervisning som förväntas och behövs.

Referenser

- Allen, L. (2005). 'Say everything': Exploring young people's suggestions for improving sexuality education. *Sex Education*, 5(4), 389-404.
- Bergbom, I., Modh, C., Lundgren, I., & Lindwall, L. (2017). First-time pregnant women's experiences of their body in early pregnancy. *Scandinavian journal of caring sciences*, 31(3), 579-586.
- Bolander, E. (2015). The condom works in all situations? Paradoxical messages in mainstream sex education in Sweden. *Sex Education*, 15(3), 289-302.
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga undersökningsmetoder*. Malmö: Liber AB
- Ekstrand, M., Engblom, C., Larsson, M., & Tydén, T. (2011). Sex education in Swedish schools as described by young women. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 16(3), 210-224.
- Giami, A., Ohlrichs, Y., Quilliam, S., Wellings, K., Pacey, S., & Wylie, K. R. (2006). Sex education in schools is insufficient to support adolescents in the 21st century: A summary of sexual and relationship therapy's inaugural debate, held at the 8th Congress of the European Federation of sexology in Prague, 5 June 2006. *Sexual and Relationship Therapy*, 21(4), 485-490.
- Hartman, J. (2004). *Vetenskapligt tänkande- från kunskapsteori till metodteori*. Lund: Studentlitteratur AB
- Hirst, J. (2013). 'It's got to be about enjoying yourself': young people, sexual pleasure, and sex and relationships education. *Sex Education*, 13(4), 423-436.
- Hirst, J. (2004). Researching young people's sexuality and learning about sex: experience, need, and sex and relationship education. *Culture, Health & Sexuality*, 6(2), 115-129.
- Measor, L. (2004). Young people's views of sex education: gender, information and knowledge. *Sex education*, 4(2), 153-166.
- Skolverket. (2013). *Sex- och samlevnadsundervisning i grundskolans senare år Jämställdhet, sexualitet och relationer i ämnesundervisningen årskurserna 7-9* (stödmaterial) Hämtad från: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3124>
- Skolverket. (2014). *Sex Education Gender equality, sexuality and human relationships in the Swedish Curricula* (publikation) Hämtad från: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3580>
- Powell, E. (2008). Young people's use of friends and family for sex and relationships information and advice. *Sex education*, 8(3), 289-302.

Ungdomars upplevelser av sexualkunskapen i skolan

Jag heter Sarah Forster och läser psykologi på Högskolan Väst i Trollhättan. Jag genomför nu en intervjustudie som skall ligga till grund för min C-uppsats som har fokus på ungdomars upplevelser av sexualkunskapen i skolan.

Syftet jag har med studien är att få ta del av dina, och ett antal andra ungdomars, upplevelser av sexualundervisningen. Jag är intresserad av era tankar kring innehållet i sexualundervisningen och hur ni uppfattade lärsituationerna. Du har under intervjuens gång rätt att inte svara på eventuella frågor du inte vill svara på. Vår intervju kommer att spelas in för att jag på bästa sätt ska kunna arbeta med dina svar utan att glömma det som sägs. Inspelningen kommer sedan att raderas. Givetvis kan du, utan förklaring, välja att avböja att bli inspelad om du vill. De svar jag får in under intervjun kommer bara att behandlas av mig och min handledare (Josefa Vega Matusczyk) som hjälper mig med uppsatsskrivandet. Ditt deltagande i studien är helt frivilligt, det innebär att du när som helst kan avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Inga svar kommer att kunna spåras tillbaka till dig, och dina svar kommer att behandlas anonymt genom hela processen. På grund av anonymiteten väljer jag att lämna muntlig information och även få ett muntligt medgivande av deltagaren.

Skulle du få ytterligare frågor eller funderingar kring mig, studiens utformning eller några nya tankar du vill dela med dig av, vänligen kontakta mig Sarah Forster via e-post på:
saf00009@student.hv.se

Tusen tack för att du deltar i min studie!

Bilaga 2

Intervjufrågor till semistrukturerad intervju

(Innan intervjuerna ber jag respondenterna att skriva ner exempelvis tre bra och tre dåliga saker om sexualkunskapen, eller bara allmänna tankar och åsikter under två/tre minuter i enrum innan intervjun börjar. Detta syftar till att de kan få igång tankarna och lossa på spänningarna genom att skriva lite utan "press". Dessutom avslutar vi på samma sätt, så att jag även har chans att fånga upp eventuella tankar som uppkommer efter intervjun. Anonym kommentarslåda).

I vilken årskurs/-er hade ni sexualundervisning?

Hur lång var kursen (ca antal lektionstillfällen)?

Vilket material eller litteratur användes?

Vem undervisade? Hade den läraren fler ämnen? Bra/dåligt?

Hur upplevde du sexualkunskapskursen i det stora hela?

Kan du ge ett par exempel på sådant som ni i klassen var nöjda respektive missnöjda med då det gäller undervisningsinnehållet?

Tänk dig tillbaka till tiden innan ni hade det första sexualundervisningstillfället. Vad hade du för förhoppningar/förväntningar inför undervisningen före kursen?

Hur tyckte du att utbildningen motsvarade dina förväntningar då?

Finns det något som du hade velat skulle ingå och som saknades då?

Kan du ge exempel på något som skulle kunna förbättras?

Diskuterades ämnet i andra sammanhang än i skolan?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se